కేవలం మనుషులం

"షహ్!" (చెక్) అన్నాడు అలీహుసేన్ మిర్జా, శకటు ఎత్తు వేస్తూ. సగర్వంగా మహబూబ్‌రాయ్ కళ్ళల్లోకి చూడటానికి ప్రయత్నం చేస్తూ, వెనక్కు దిండు మీదికి వొరిగి, హుక్కా గొట్టాన్ని అందుకుని గుడగుడా పీలుస్తున్నాడు. మెలికలు తిరిగిన మీసాలు, జులపాల జుత్తు, ఎత్తైన నుదురు, వెల్లనితెలుపు. మల్లెపూవులాంటి మల్‌మల్ కుర్తా, చుడీదార్ పైజామాలో ఠీవిగా కూచున్నాడు.

ఎదురుగా కూచున్న రాయ్ మహబూబ్‌రాయ్ సక్సేనా చదరంగం పావులకేసి తదేకంగా చూస్తూ, తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాడు. కొంచం చామన ఛాయ ; పల్చబడుతోన్న జుత్తు; నున్నగా కొరిగిన మూతి, గెడ్డం; ఊరిన బుగ్గలు, కొంచెం లావెక్కిన శరీరం. సిల్కుశేర్వానీ, తెల్ల పైజామా వేసుకున్నాడు. సిగరెట్ పైన సిగరెట్ పీల్చేస్తున్నాడు.

ఇద్దరి వయసూ దాదాపు అరవై. చిన్ననాటి స్నేహితులు. చార్ మినార్‌కు ఇటువేపున వున్న పంచ్‌మహల్లాలో, కొద్దికొద్ది దూరంలో ఇద్దరి భవంతులూ వున్నాయి. హైస్కూలు వరకు సిటీకాలేజీలో చదివారు. అటు తర్వాత, మిర్జా అలీగఢ్ కెళ్ళి బి. ఏ. పూర్తి చేసి వచ్చాడు. ఇటు సక్సేనా బి. ఎస్సీ., ఎల్. ఎల్. బి. చేశాడు. మిర్జా ఉద్యోగంలో చేరలేదు. తాత తండ్రులనించి సంక్రమించిన ఆస్తిని జాగ్రత్తగా కాపాడుకుని, ఇటీవల ధరలు పెరిగాక, ఖాలీ స్థలాలను ప్లాట్లుగా మార్చి అమ్మి, బాగా డబ్బు గడించాడు. సక్సేనా కొన్నాళ్ళు ప్రాక్టీసు చేసి, ఆ తర్వాత మున్సిఫ్ మాజిస్ట్రేట్‌గా చేరి, ఆఖరికి డిస్ట్రిక్ట్ జడ్జిగా చేసి ఉద్యోగవిరమణ చేశాడు.

మిర్జా భోజన ప్రియుడు. దుర్వ్యసనాలేవీలేవు. కాని అప్పుడప్పుడు, సక్సేనా ఇంట్లోనే తయారు చేసే 'మోతియా' అనే ప్రత్యేకమైన సారాయి రుచిచూస్తాడు. సక్సేనాకు భోజనమంటే అట్టే ఆసక్తిలేదు. స్కాచ్ విస్కీ మీద మహామోజు. అది లేకపోతే బీర్‌తో సంతృప్తి పడతాడు. 'మోతియా" సరే, ఇంట్లోనే తయారవుతుంది.

మిర్జాకు దైవభక్తి మెండు. ఐదుపూటలా నమాజ్ చదువుతాడు. భార్యతో కలిసి "మక్కా" వెళ్ళి "హజ్" (దైవయాత్ర) చేసి వచ్చాడు. మతద్వేషికాదు. కాని "సున్నీ" లంటే బొత్తిగా పడదు. మహమ్మద్ ప్రవక్త తదనంతరం ఇస్లాం మతానికి "ఖలీఫా" (మతగురువు) గా, ఆయన చిన్నాయన కొడుకూ, తర్వాత అల్లుడూ అయిన "అలీ" కావలసిందని నమ్మే "షియా" తెగకు చెందినవాడు. సక్సేనా "కాయస్తు" హిందువు. కాయస్తులు ఉత్తర హిందూస్థానీ హిందూ తెగకు చెందినవారు. చాలా మంది హైద్రాబాద్‌కు వలసవచ్చి, నిజాం ప్రభువుల నాశ్రయించి, మంచి మంచి ఉద్యోగాలు, జాగీర్లూ సంపాదించారు. వేషభాషలన్నీ ముస్లింల అనుకరణ. ఉర్దూ ఫార్సీ భాషల్లో నిష్ణాతులు. మహబూబ్‌రాయ్ తండ్రి ఆరవనిజాం మీర్ మహబూబ్ అలీఖాన్ దర్బారులో మంచి కవిపండితుడుగా రాణించాడు. కొడుక్కు తన ప్రభువు పేరే పెట్టుకున్నాడు. మహబూబ్ రాయ్‌కు పూజా పునస్కారాల మీద మోజులేదు. కాని భార్యకు అడ్డురాడు. ఆమె పరమ సాధ్వి. ఇంటిలోనే పూజాగృహం ఏర్పాటు చేసుకుని, కృష్ణ విగ్రహానికి ప్రొద్దునా సాయంత్రం పూజచేసి, నైవేద్యం పెట్టందే మంచి నీళ్ళైనా ముట్టదు. శని, మంగళవారాలు ఉపవాసాలు చేస్తుంది. అప్పుడప్పుడు పూజారిని పిలిపించి సత్యనారాయణ వ్రతాలు కూడా చేయిస్తుంది.

మిర్జాకు ఇద్దరు మగ సంతానం. ఆ తర్వాత చాలాకాలానికి పుట్టింది బిల్కీస్ - ఒకే ఒక్క కూతురు. ఇద్దరు మగపిల్లలు పెద్ద చదువులు చదివి, ఒకడు ఇంగ్లాండులోనూ, ఒకడు అమెరికాలోనూ స్థిరపడి పోయారు. పెళ్ళిళ్ళుకూడా అయిపోయాయి. తలి దండ్రుల్నీ చెల్లెల్నీ తమ దగ్గరికి వచ్చేయమని ఎన్నో సార్లు ప్రాధేయ పడ్డారు. కాని హైదాబాద్ వదిలి రామని ఖచ్చితంగా చెప్పేశాడు. బిల్కీస్ అల్లారు ముద్దుగా పెరుగుతోంది. మెడిసన్‌లో ఆఖరి సంవత్సరం చదువుతోంది. సక్సేనాకు ఇద్దరు కూతుళ్ళు, ఒక కొడుకు, కంవల్‌రాయ్. కూతుళ్ళకిద్దకీ పెళ్ళిళ్ళయి పోయాయి. హైదాబాద్‌లోనే వేరు వేరు చోట్ల, పిల్ల పాపలతో సంసారాలు చేసుకుంటు న్నారు. కంవల్ మెడిసన్ పూర్తి చేసి హౌస్‌సర్జన్ చేస్తున్నాడు.

మిర్జా,సక్సేనాలకు ఉభయులా ఒకే ఒక్క వ్యసనముంది-చదరంగం. రాత్రింబవళ్ళు, నిద్రాహారాలు మాని ఆడమన్నా ఆడటానికి వెనుదీయరు. మిర్జా 'డీవాన్ ఖానా' లోనో సక్సేనా డ్రాయింగ్ రూంలోనో, తఖత్ మీద తెల్లని చాదర్ పరచుకుని, దిండ్లకానుకుని, హుక్కా-సిగరెట్లు పీలుస్తూ గంటల తరబడి ఆడుకుంటూ కూచుంటారు. ఒక్క భోజనానికి మాత్రం లేస్తారు. చాయిలూ, ఫలహారాలూ అక్కడికే వస్తూంటాయి.

"మహబూబ్ ! లాభం లేదు, ఓటమి ఒప్పేసుకో. 'మాత్' (ఆటకట్టు) తప్పదు," అన్నాడు మిర్జా, సక్సేనాను జాలిగా చూస్తూ.

"చష్ ! వాగకు" అని విదిలించి వేశాడు సక్సేనా, పావులకేసే చూస్తూ. మరో సిగరెట్టు వెలిగించాడు.

స్కూటర్ శబ్దం వినిపించింది. మిర్జాదృష్టి అటువేపుకు వెళ్ళింది. గేటులోంచి ఆవరణలోకి స్కూటర్ దూసుకు వచ్చి, మెట్ల దగ్గిర ఆగింది.

ముందు కన్వల్, వెనక బిల్కీస్ కూచుని వున్నారు. ఇద్దరూ దిగి, మెట్లెక్కి దివాన్ ఖానా వేపుకు వచ్చారు. కన్వల్ పొడుగ్గా సన్నగా వుంటాడు. ఆకర్షణీయమైన ముఖ వర్చస్సు. తండ్రి ఛాయకంటే కాస్త మెరుగు. ప్యాంట్ షర్ట్ వేసుకున్నాడు. బిల్కీస్ తెల్లగా, బొద్దుగా చూడముచ్చటగా వుంటుంది. గులాబీరంగు షల్వార్, కమీజ్, దుపట్టా వేసుకుంది. ఇద్దరూ ఏప్రెన్‌లు తొడుక్కున్నారు. మెకోస్టెతస్కోప్‌లు వేళ్ళాడుతూన్నాయి.

"హై ! డాడీ ! హై అంకుల్ !" అంటూ గుమ్మం దాటి వచ్చింది బిల్కీస్.

"అదాబ్ చచా !" అంటూ అనుసరించాడు కన్వల్.

"జీతేరహో బేటె !... రా, కూచో" అంటూ మిర్జా కన్వల్‌ను తన ప్రక్కనే కూచో బెట్టుకున్నాడు.

సక్సేనా తిరిగైనా చూళ్ళేదు.

బిల్కీస్ కుర్చీ లాక్కుని, సక్సేనా దగ్గరిగా కూచుంటూ, "చూడండి అంకుల్ ! కన్వల్ నా మాట వింటంలేదూ" అంటూ అతని చెయ్యి పట్టుకుంది.

"అంకుల్‌ను డిస్టర్బ్ చెయ్యకు తల్లీ. వాడసలే పాపం ! 'మాత్' తప్పించుకోలేక గింజుకు లాడు తూన్నాడూ" అన్నాడు మిర్జా, వ్యంగ్యంగా.

సక్సేనా చప్పున తలెత్తి, మిర్జాని ఒకసారి కోపంగా చూసి, బిల్కీస్ వేపుకు దృష్టి మరల్చి, కాస్త తేరుకుని, "అరె, మీరెప్పుడొచ్చారూ ?" అన్నాడు.

"అయితే మీరీ ప్రపంచంలోనే లేరన్న మాట. ఇహ నా మొరాలకించే దెవరూ ?" అంది ఏడుపు గొంతుతో బిల్కీస్.

"మొరా ?... మొరేవిటీ ?" అన్నాడు సక్సేనా.

"అదే, నేనిందాక చెప్పకున్నానే, కవల్ నామాట వింటంలేదనీ..."

"కవల్ నీమాట వింటంలేదా ?... ఎందుకు వినడూ ? తప్పకుండా వింటాడు" అనేసి, మళ్ళీ చదరంగం వేపుకు తిరిగాడు సక్సేనా.

పెద్దగా నవ్వాడు మిర్జా.

ముసిముసిగా నవ్వుతూ, బిల్కీస్ వేపు కొంటెగా చూశాడు కవల్.

బిల్కీస్‌కు ఉక్రోషం వొచ్చింది. "ఏవిటిది అంకుల్ ! వేధవపోర్ ఆటా ..." అంటూ పావుల్ని చెల్లా చెదరు చేసేసింది.

"అరెరె," అంటూ, చిరుకోపం ప్రకటించాడు సక్సేనా, ఇలాగైనా ఓటమి తప్పించుకున్నానని, లోలోపల సంతోషిస్తూ. "ఊఁ, ఇప్పుడు చెప్పు, ఏవిటి నీగొడవా ? మీరిద్దరు పోట్లాడుకున్నారా ?"

"పోట్లాడు కోలేదూ, కాట్లాడు కోలేదు."

"మరీ ?"

"నాకు ఫైనల్ పరీక్షలు దగ్గరికొస్తున్నాయా, సర్జరీలో గోల్డ్‌మెడల్ కొట్టేసిన మీ కొడుకును కాస్త నాకు పాఠాలు చెప్పమంటే, వెటకసరి చేస్తున్నాడు."

"అలాగా ?... ఏం, కవల్ ! ఏవిటి నీ సంజాయిషీ ?"

"ఏంలేదు పితాజీ ! నాకు హాస్పిటల్ డ్యూటీ వుంటుందికదా, తీరిక ఎక్కడిదీ, అన్నానంతే"

"అవునవును, తీరికెక్కడిదీ ?... ఏమ్మా, నువ్వేమంటావు ?"

"అదేవిటి అంకుల్ ! హాస్పిటల్ డ్యూటీ మధ్యాహ్నానికి కల్లా అయిపోతుంది. ఆ తర్వాత ఏం చేస్తాడటా...?"

"అవునవును, ఏంచేస్తాడూ ? నీకు పాఠాలు చెబుతాడు, అంతే. నువ్వింకేమి సొకులు చెప్పకు కంవల్ ! అమ్మాయికి పాఠాలు చెప్పు"

"షహనే, జడ్జీగారు తీర్పు చెప్పేశారు. దానికి తిరుగులేదు. ఇహ లేవండి భోంచేద్దాం" అన్నాడు మిర్జా.

"లేదు లేదు, మేమింటికెళ్తాం" అన్నాడు సక్సేనా.

"అదేం కుదరదు. మీరిద్దారూ ఇక్కడే భోంచెయ్యాలి. ఆతర్వాత, మనం రెండు మూడు ఆటలు వేసుకోవాలి,కంవల్ బిల్లూకు పాఠాలు చెప్పాలి. ...ఊఁ బిల్లూ బేటీ ! వెళ్ళి సిద్ధం చేయించు".

"వొద్దు అలీఖాన్ ! మా శ్రీమతి వేచి వుంటుంది"

"బుకాయించకు. ఇవాళ ఏకాదశి, ఉపవాసం చేస్తోందని నువ్వే చెప్పావు .. అమ్మా ! ఆంటీకి ఫోన్‌కూడా చెయ్యి: వీళ్ళు ఇప్పుడప్పుడే రావటంలేదని."

"యస్ డాడీ ¡" అంటూ చెంగునలేచి, లోపలికి తుర్రుమంది బిల్కీస్.

క్షణాల్లో పిలుపు వచ్చింది, భోజనం సిద్ధంగా వుందని. అందరూలేచి, చేతులు కడుక్కుని దస్తర్‌ఖాన్ మీద కూచున్నారు.

బేగం నుస్రత్‌మిర్జా కూడా వచ్చి కూచుంది. కళా విహీనమై పోతూన్న పాలరాతి శిలా విగ్రహంలాగుంది,

రెండు ముద్దలు మింగాక, మిర్జా, "కంవల్ బేటే ! నీ హౌస్ సర్జన్‌షిప్ ఎప్పటికైపోతుంది ?" అన్నాడు.

"మరి రెండు నెలలుంది చచా !

"ఆ తర్వాత ఏంచేద్దా మనుకుంటున్నావు ?"

"ఇంకా ఏమీ నిర్ణయించు కోలేదు"

"నా మాటవిని స్టేట్సుకు వెళ్ళిపో, బాగుపడతావు"

"దానికి ఇ.సి.ఎఫ్.ఎం.జీ.,వి.క్యూ.ఈ. పరీక్షలుంటాయి చచా!"

"ఉంటే ఏం ? నువ్వు పాసు కాలేవా ?

".. ఆ పరీక్షలివ్పుడు ఇండియాలో జరగటం లేదు."

"మరెక్కడా ?"

"దగ్గర్లోవున్నవి మనీలా, కరాచీ, లాహోర్ "

"మరింకేం, కరాచీ కెళ్ళు. పాకిస్తాన్‌లో మా తమ్ముడున్నాడు, కో బ్రదర్ కూడా వున్నాడు. నీకే ఇబ్బందీ వుండదు. అన్ని ఏర్పాట్లు నేను చేయిస్తాను."

"కాని...కాని అమ్మ ఒప్పుకోదు చచా !"

"ఏం, ఎందుకొప్పుకోదూ ?"

"నేను స్టేట్సుకు వెళ్ళితే మళ్ళీ తిరిగి రానని అమ్మ భయం"

"అవును బాబూ ! అదినిజం, వెళ్ళకు" నుస్రత్ బేగం కలిగించుకుంటూ అన్నది. "మా అబ్బాయిలిద్దర్నీ ఇలాగే తరిమేశారు ఈయన. అంటూ నిష్ఠూరంగా భర్తకేసి చూసింది.

కొడుకులు జ్ఞాపకంరాగానే, మనస్సులో కలుక్కుమందేమో, మిర్జా మారు మాట్లాడకుండా తల దించేసుకున్నాడు,

అప్పటివరకూ చదరంగం ఎత్తుల గురించే ఆలోచిస్తోన్న సక్సేనా, పూర్తిగా తేరుకుని, బ్కిలీస్‌ను అడిగాడు, "బియా బేటీ ! ఇందాక నువ్వేదో పరీక్షలన్నావు. ఏం విటివి ?"

"మా ఫైనల్ ఇంటర్ పరీక్షలు అంకుల్ !"

"ఓహో ! అయితే, నీచదువూ పూర్తికావస్తోందన్నమాట . భాభీ ! మాకు బిర్యాని భోజనం ఎప్పుడు పెట్టిస్తావు ?"

"దాందే ముందిరా మహబూబ్ ! ఈసాయంత్రమే వండిద్దాం. రాత్రికి నువ్విక్కడే వుండిపో. మనం ఎన్నో ఆటలు ఆడుకోవచ్చు" అన్నాడు మిర్జా హుషారుగా.

"అది కాదురా... భాభీకి అర్థమైంది... ఏం భాభీ ?"

"భయ్యా ! అది మీ చేతిలోనే వుంది"

"నా చేతిలోనా ?"

"అవును. మీ ఇద్దరి కూతుళ్ళకు సలక్షణంగా పెళ్ళిళ్ళు చేశారు. దీన్ని మీ మూడోకూతురనుకోండి. మీ చేతుల మీదుగానే జరిపించండి"

కంవల్, బిల్కీస్‌లు ఒహర్నొహరు క్రీ గంట చూసుకున్నారు.

"ఓ, దానికేం. బిలూ బెటీ వ్రజపుతునక. ఎవరైనా కళ్ళకద్దుకుని చేసుకుంటారు."

"అదే భయ్యా ! మీకు చాలా మంది తెలిసి వుంటారు. ఏదైనా తగిన సంబంధం మీరే కుదుర్చండి."

కొద్దిక్షణాలు ఆలోచించి, సక్సేనా అన్నాడు, "నాకు తెలిసిన సంబంధం ఒకటి వుంది. అది అన్ని విధాలా సరిపోతుందను కుంటాను."

"ఎవరువాళ్ళు భయ్యా ?" ఆసక్తిగా అడిగింది నుస్రత్.

"సయ్యద్‌హష్మతుల్లాఅని నాస్నేహితుడున్నాడు. నాతోబాటు సెషన్స్ జడ్జీచేసి రిటైరయ్యాడు. అతని కొడుకొకడున్నాడు. జెనెటిక్స్‌లో పి.ఎచ్.డి.

చేసి, ఇప్పుడు పోస్ట్ డాక్టరేట్ రిసెర్చి చేస్తున్నాడు. చాలా మంచికుర్రాడు, మన బిల్కీస్‌కు తగిన వరుడు.

అంతవరకూ మౌనంగా వింటూన్న మీర్జా కొంచెం గంభీరంగా అన్నాడు "ఎవరా హష్మతుల్లా? ఫీల్ఖానాలో వుంటాడే, అతనేనా ?"

"అవునవును, అతనే. నీకు తెలుసా ?"

"బాగాతెలుసు .. అది కుదరని సంబంధంలే."

"ఏం ?"

"వాళ్ళు సున్నీలు"

"ఓ ..ఆవిషయం నేను మరిచే పోయ్యాను... అయినా అలీభాయ్! ఈ రోజుల్లో ఇంకా ఈ పట్టింపు లేంటిటీ ?"

"అంటే? నేను నా మత సాంప్రదాయాల్ని వదులుకో మంటావా?"

"ఇందులో వదులుకునే దేమీ లేదు. మీరు ముస్లింలే, వాళ్ళూ ముస్లింలే. ఏనాడో మీ మత గురువు వారసత్వంలో వచ్చిన భేదాభిప్రాయాలని ఇంతవరకూ పట్టుకుని..."

"మహబూబ్ ! నీకు అర్థంకాదులే, వూర్కో" అన్నాడు మీర్జా కోపంగా.

".. చూడు అలీ భాయ్! అనవసరంగా ఆవేశపడకు. పెళ్ళి విష యంలో మనం చూడాల్సింది చదువూ, సంపదా, మంచి సంస్కారంగల కుటుంబం, యోగ్యుడైన వరుడూ...అంతే. షియా సున్నీలమధ్య పెళ్ళిళ్ళు జరిగిన ఉదంతాలు ఎన్నిలేవు ?"

"ఉంటే వుండొచ్చు. ఎవరో తలమాసిన వెధవలు చేసిన పని నేను చెయ్యలేను. నా కొంపలో ప్రాణం వుండగా నేను నా కూతుర్ని సున్నీల

కివ్వను. అంతగా అయితే "కాఫిర్ల" (ముస్లిమేతరులు) కైనా ఇస్తానుగాని"... ఆవేశంగా అన్నాడు మిర్జా.

అందరూ ఖిన్నులై మిర్జావేపు చూశారు. కోపంలో అతని మొహం జేవురించింది... వాతావరణం గంభీరంగా మారింది. ఎవరిమట్టుకు వారు మౌనంగా, గబగబా తినేసి, లేచి వెళ్ళిపోయారు.

× × ×

సక్సేనా తండ్రీ కొడుకులు ఇల్లు చేరుకునే సరికి సాయంత్రం అయిదు దాటింది. సరస్వతీ సక్సేనా ఒక్కపొద్దు విడిచి, మంచం మీద వొరిగి అలసట తీర్చుకుంటోంది. రవివర్మ చిత్రించిన సరస్వతీదేవి బొమ్మలాగుంటుంది.

కమల్ నేరుగా వెళ్ళి తల్లి పక్కలో పడుకున్నాడు.

"ఛీ ఛీ ! దూరంపో, నన్ను ముట్టుకోకు" అన్నది తల్లి, లేనికోపం తెచ్చుకుంటూ.

"ఏమ్మా? నేనేం నేరం చేశాననీ?"

"నేరమే మరి. ఏకాదశి రోజున మీరిద్దరూవెళ్ళి మీర్జా గారింట్లో మాంసాహారం తినివస్తారా ?"

"అబ్బ! నీకు అన్నీ పట్టింపులేనే... అసలు, ఇవాళక్కడ ఏం జరిగిందో తెలుసా? "అంటూ, మధ్యాహ్నం భోజనాల దగ్గిర తండ్రికీ,మిర్జాకూ జరిగిన సంభాషణంతా చెప్పాడు.

ఇంతలో సక్సేనా బట్టలు మార్చుకుని అక్కడికే వచ్చాడు.

"ఏమండీ! ఇది నిజమేనా ?"

"ఏఁవిటి ?"

"అదే, మీరేదో మీర్జాగారితో ఘర్షణ పడ్డారటగా ?"

"ఘర్షణేఁ కాదులే..."

"అయినా మీకెందుకూ? ఎవరి. మతాచారాలు వారివి, ఎవరి నమ్మకాలు వారివి."

"నాకు తోచింది నేనన్నాను. అందులో తప్పేముందీ ?"

"తప్పా, తప్పున్నరా! మన పిల్లల పెళ్ళిళ్ళు మన మేలా చేశాం? వెతికి వెతికి కాయస్తులకే ఇచ్చి చెయ్యలేదూ? ముస్లింలతోగాని, అఖరికి మరో హిందువులతోగాని చేశామా ?"

"చేసివుంటే నాకేమీ అభ్యంతరం వుండేదికాదు."

"ఆఁ ఆఁ చేస్తారు, నేను చచ్చినా వొప్పుకునేదాన్ని కాను."

"అమ్మా ! ఆవేశపడకు" కఁవల్ లేచి కూచుని అన్నాడు. "నా మాట ఒకటి వింటావా ?"

"ఏఁవిటి?"

"అక్కయ్యల పెళ్ళిళ్ళు నీ ఇష్ట ప్రకారమే జరిపించావు, బావుంది. కాని, నా పెళ్ళి నా ఇష్ట ప్రకారమే జరగాలి."

"అంటే?"

"నేను నేనూ బల్కీస్ పెళ్ళిచేసుకో బోతున్నాం".

"ఏఁవిటీ, ఏమన్నావ్?" దిగ్గునలేచి కూచుంది సరస్వతి.

సక్సేనా కూడా ఆశ్చర్యంగా కొడుకువేపు చూస్తూ వుండిపోయాడు.

"అవునమ్మా. ఈ విషయం మేము ఇప్పుడప్పుడే వెల్లడి చెయ్యొద్దనుకున్నాం. కాని పరిస్థితులు విషమించేట్టున్నాయి కాబట్టి..."

"కమల్! పిచ్చిపిచ్చిగా వాగకు. అది అసంభవం."

"ఏమ్మా? ఎందు కసంభవం ?"

"మనం కాయస్తులం. హిందువులం. వాళ్ళు ముస్లింలు."

"నేను ముస్లింల అమ్మాయిని చేసుకున్నంత మాత్రాన కాయస్తుణ్ణి కాకండాపోతానా ?... మనకుల శ్రేష్ఠుడు, మహారాజా కిషన్‌ప్రసాద్‌కు నలుగురు ముస్లిం భార్యలుండేవాళ్ళు."

"ఆయనకు ముగ్గురు హిందూ భార్యలుకూడా వుండేవాళ్ళు. నువ్వూ సప్త భార్యల్తో కులకాలనుకుంటున్నావా ?"

"అదేంకాదు, నాకు కాబోయే భార్య ఒక్కర్తే. ఆమె బిల్కీసే అవుతుంది."

"అదే అసంభవ మంటున్నాను. మీ మగవాళ్ళు ఎలాగూ చెడిపోయారు. మన ఇండ్లల్లో ఇంకా హిందూమతం నిలిచివుందంటే, మా స్త్రీలవల్లే. నాకు కాబోయే కోడలు ఈ ఇంటికి యజమానురాలేకాదు, నా పూజా మందిరానికి వారసురాలు కూడా కావాలి."

".. అయితే నా పెళ్ళిమాటే మర్చిపోండి".

"విన్నారా వాడి మాటలు ?... మీరేం మాట్లాడరేమండీ? . "

"ఏం మాట్లాడను ? తూర్పు పడమరలు కలవ్వే ? వాడేమో బిల్కీస్‌ను తప్ప చేసుకోనంటున్నాడు, నీకేమో హిందువుల పిల్లే కోడలు కావాలాయె .. పోనీ, ఒక పని చేద్దామా?"

ఏమిటన్నట్టు తల్లికొడుకులు సక్సేనా కేసి చూశారు.

" బిల్కీస్‌ను హిందువుగా మారిస్తే సరిపోతుంది''.

ఉలిక్కిపడ్డది సరస్వతి. "హిందువుగానా?.... అదెట్లా సాధ్యం?"

"ఈ రోజుల్లో అన్నీ సాధ్యమే. మన బంధువు నరేందర్ సక్సేనా, అంటే పండిత్ నరేందర్‌జీ అంటారే. ఆయనే దారిచూపాడు. ఆర్యసమాజ్ వాళ్ళచేత శుద్ధి చేయిస్తేచాలు".

"కాని... కాని మిర్జా వాళ్ళు వొప్పుకుంటారా ?"

"వాళ్ళు వొప్పుకుంటారన్న నమ్మకం నాకూ లేదు. కాని బల్కీస్ గనక కమల్‌ని నిజంగానే ప్రేమిస్తోంటే ఆ అమ్మాయి వొప్పుకుంటేచాలు ... ఏం కమల్! వొప్పుకుంటుందా ?"

"....ఏమో. చెప్పలేను... అడిగి చూస్తాను."

సరిగ్గా అదే సమయానికి, అటు మిర్జా ఇంట్లో అదే ప్రస్తావన వచ్చింది.

నుస్రత్ బేగం రుసరుసా భర్తదగ్గరికొస్తూ, "చూశారా, మీ మాటలు ఎంతటి అనర్థానికి దారితీశాయో అర్థం చేసుకున్నారా ?" అన్నది.

ఇంకా చదరంగపు ఎత్తుల మీదే ధ్యాసవున్న మిర్జా, హుక్కా పీల్చటం ఆపి, భార్యకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

"బిల్లూ ఏమంటోందో విన్నారా?"

"ఏమిటి ?"

"నా నోట నేను చెప్పలేను. దాన్నే అడగండి. బిల్లూ! బిల్లూ! ఇలారా."

బిల్కీస్ మెల్లిగా గదిలోకి అడుగు పెట్టింది.

"బిల్లూ బేటీ! ఇలారా... కూచో... మమ్మీ నేమన్నావ్?"

"అయ్యోరాత! నన్నుకాదండీ, తన గురించే చెబుతోంది."

"తన గురించా?... అంటే?"

"...చెప్పవేమే..."

"...ఏఁలేదు డాడీ! ఇందాక భోజనాలప్పుడు నాపెళ్ళి ప్రస్తావన వచ్చిందికదా... ఏ సంబంధమూ చూడొద్దన్నాను."

"ఓహో, అంతేనా... సరేలే.. నీపెళ్ళికిప్పుడేఁ తొందరొచ్చిందనీ?"

"అదికాదండీ, అది నిజం చెప్పటంలేదు. ఎవర్నో ప్రేమించిందట, పెళ్ళి చేసుకుంటుందట."

"అఁ?... నిజమా?" ఆశ్చర్యంగా కూతురువేపు చూశాడు.

అవునన్నట్టు తలూపింది.

"ఎవర్ని?" కంఠంలో కొంచెం కఠినత్వం పొడసూపింది.

"...కఁవల్ సక్సేనా..."

అదిరిపడ్డాడు మీర్జా. "కఁవల్?... మహబూబ్ కొడుకు కఁవల్ సక్సేనా ?" నమ్మలేనట్టు కళ్ళు పెద్దవి చేశాడు. చేతిలోని హుక్కాగొట్టం జారిపడ్డది.

బిల్కీస్ తలవంచుకుని మౌనంగా కూచుంది.

"అనండి, ఇంకాఅనండి, 'కాఫిర్లకైనా కూతుర్నిస్తానని' అనండి" బేగం దెప్పి పొడిచింది.

"బేగం! నువ్వూరుకో... బిల్లూ!... బిల్లూ బేటీ! నువ్వునిజంగా ఇంత ఎదిగిపోయావని నేను నమ్మలేకుండా వున్నాను...నేనేదో ఉద్రేకంలో అన్నమాటల్ని నమ్మి..."

"కాదు డాడీ! మీ మాటల్ని నమ్మికాదు. నాపరీక్షలైన తర్వాత మేమే మీతోనూ, అంకుల్‌తోనూ చెబుదామనుకున్నాం. కాని ఈలోగ మీరు మరోచోట మాట ఇస్తారేమోననీ..."

"మహబూబ్‌కి తెలుసా?"

"ఇంతవరకూ తెలీదు. ఇవ్వాళ్ళ కవల్ చెవితే చెప్పి వుంటాడు."

"కేవలం చెప్పటమేనన్న మాట. అనుమతి అంటూ అఖ్ఖర్లేదన్నమాట."

బిల్కీస్ జవాబు చెప్పలేదు.

కొద్దిక్షణాలు మౌనంగా కూచున్నాడు మిర్జా. ఆతర్వాత మెల్లిగా అన్నాడు, "చూడుబేటీ ! నీఅన్నయ్య లిద్దరూ మమ్మల్ని వదిలి దూరదేశాలకు వెళ్ళిపోయారు. ఇకమిగిలింది నువ్వొక్కర్తివే. నీమీదే పంచ ప్రాణాలు పెట్టుకు బ్రతుకుతున్నాం. చిన్నప్పటినించీ నీకోరికలు, చిన్నవీ పెద్దవీ అన్నీ తీరుస్తూవచ్చాం. ఇకమీదట కూడా తీర్చాలనేవుంది. కాని . కాని నువ్వు ఒక ముస్లింకాని వాణ్ణి పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే మేమువొప్పుకుంటా మనుకోవటం పెద్దపొరపాటు. అది కలలోకూడా జరగని విషయం"

బిల్కీస్ కొంచెంసేపు మాట్లాడకుండా కూచుంది. ఆ తర్వాత మెల్లిగా జవాబు చెప్పింది. "డాడీ ! నేను మీ కూతుర్ని. మీపట్టుదల నాకు తెలుసు. అందులో కొంత నాలోనూవుంది. నా నిర్ణయం కూడా వినండి .. నేను పెళ్ళి గనక చేసుకుంటే కవల్‌రాయ్ సక్సేనానే చేసుకుంటాను. లేకుంటే ఇలాగే వుండిపోతాను. ఎలాగూ డాక్టర్నవుతున్నాను. ఆ వృత్తితోనే తృప్తి పడతాను," అంటూ లేచి చక్కా వెళ్ళిపోయింది.

అటేపే చూస్తూ వుండిపోయారు భార్యా భర్తలు. మిర్జా మెల్లగా హుక్కాగొట్టాన్ని అందుకుని దీర్ఘాలోచనల్లో మునిగిపోయాడు. నుస్రత్ మొహానికి చీరచెంగు అడ్డంపెట్టుకుని వెక్కి వెక్కి పడటం మొదలెట్టింది.

చాలాసేపటికి, మిర్జా తేరుకొని, "బిల్లూ!... బిల్లూబేటీ !" అంటూ అతి మృదువుగా పిలిచాడు.

నుస్రత్ కళ్ళు తుడుచుకుని భర్త వేపే చూస్తూకూచుంది.

బిల్కిస్ గుమ్మం దగ్గరికొచ్చి ఆగింది. లోపలికొచ్చి కూచోమన్నట్టు సౌజ్ఞ చేశాడు తండ్రి. వచ్చి కూచుంది.

"బిల్లూ బేటీ ! ఈసారికూడా నువ్వేగెలిచావు. మేము ఓడిపోయాం .. నీఇష్ట ప్రకారమే నీపెళ్ళి కంవల్‌తో జరిపిస్తాం..."

నమ్మలేనట్టుగా ఒక్కసారి తలెత్తిచూసింది బిల్కిస్. మొహం విప్పారింది.

నుస్రత్ అయోమయంగా చూస్తూ ఏమో అనబోయింది. మిర్జాచేత్తో వారించాడు.

"కాని ఒక్క షరతు."

"షరతా?..."

"... ముందీమాట చెప్పు. కంవల్ నిజంగానే నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాడా, లేక అది నీ భ్రమా?"

"కాదుడాడీ ! అతనిది నిర్మలమైన హృదయం, స్వచ్ఛమైన ప్రేమ! నాకోసం ప్రాణాల్నయినా త్యజించటానికి వెనుదీయడు."

"వొద్దొద్దు, అంత మాట అనకు... కేవలం మా కోరిక, నీ కోరికగా ఒక్కటి తీరిస్తే చాలు"

"ఏమిటిది డాడీ ?"

"... ముసల్మాన్ కావటానికి సిద్ధపడాలి."

"డాడీ ! !..."

"అదేమిటండీ, అది జరిగేపనేనా ? సక్సేనా వాళ్ళు వొప్పుకుంటారా ? అందులో సరస్వతి...?"

"వాళ్ళు వొప్పుకోరు, నాకు తెలుసు. వాళ్ళు వొప్పుకోనక్ఖర్లేదు. కంవల్ యుక్తవయస్కుడు. అతనొప్పుకుంటే చాలు...ఏమంటావుబేటీ?... కంవల్ వొప్పుకుంటాడా ? .."

"...ఏమో డాడీ ! చెప్పలేను...అడిగి చూస్తాను."

x x x x x x

రెండోరోజు మధ్యాహ్నం కాలేజీకి ఎదురుగా వున్న ఐస్క్రీం పార్లర్లో కూచునివున్నారు ఇద్దరూ, కంవల్ బిల్కిస్లు.

"భలే గమ్మత్తుగా వుందికాదూ ? మన వాళ్ళ కోర్కెల్ని మనం మన్నిస్తే, రేపు నువ్వు హిందూవై పోతావు, నేను ముస్లింనై పోతాను. మరి మన పెళ్ళి జరగటం ఎలాగో? మందిరంలోనా, మస్జిద్లోనా ?" అంటూ పెద్దగా నవ్వాడు కంవల్,

"కంవల్ ! నీకు వేళా కోళంగా వుంది కదూ ?"

''కాదా మరి? ఇంతా చేసి,మళ్ళీ మనం మొదటి గదిలోకే వొస్తామే?''

''నవ్వులాటలు ఆపి, ఏదైనా పరిష్కార మార్గం ఆలోచించు."

"ఇందులో పెద్ద ఆలోచించాల్సిందేమీలేదు బియా ! మన వాళ్ళు ఇలాంటి వింత కోర్కెలు కోరుతారని అనుకోలేదు కాని, మన పెళ్ళికి వొప్పు కోరనీ, మనం ఎదురించాల్సి వుంటుదనీ అనుకున్నదే కదా ? ఆ నిర్ణయా నికే నిలబడదాం. నువ్వేమీ ఎరగనట్టే వుండు. అడిగితే, పరీక్షల తర్వాత ప్రస్తావిస్తాను, తప్పకుండా వొప్పుకుంటాడని హామీ ఇవ్వు. నేనూ అలాగే నటిస్తాను. నేను యథాప్రకారంగా రోజూ మీ ఇంటికి వచ్చి పాఠాలు చెబుతూ ఉంటాను. నువ్వు అన్నీ మరిచి పోయి చదువు మీదే శ్రద్ధ వహించు. బాగా చదివి పరీక్షలు రాయి."

"ఆ తర్వాత ?"

"అప్పటికి చాలా వ్యవధి దొరుకుతుంది. ఏదో ఒకమార్గం కనిపించక పోదు... ఇక లే, ఇంటికెళ్ళు. నేను నాలుగింటికొస్తాను."

ఇద్దరూలేచి ఎవరిదారిన వారు వెళ్ళిపోయారు.

X X X

ఏ పేచీ లేకుండానే రోజులు గడుస్తున్నాయి. రోజూ కంవల్, బిల్కీస్‌లు హాస్పిటల్‌లోనో, లైబ్రరీలోనో, ఇంట్లోనో కలుసుకుంటూనే వున్నారు. మిర్జా, సక్సేనాలు కలుసుకోవటం మాత్రం కాస్త మందగించింది. పూర్వంలా ఫ్రీగా లేరు. తేలుకుట్టిన దొంగల్లా, బెదురు బెదురుగా వుంటూ న్నారు. తమ కుటుంబాల విషయాలు అసలే ఎత్తటం లేదు.

కంవల్ బిల్కీస్‌లు కలిసి ఒక పథకం తయారు చేశారు. దాని ప్రకారం ఒకరోజు ఇద్దరూ కలిసి రిజిస్ట్రార్ ఆఫ్ మేరేజస్ ఆఫీసు కెళ్ళి, తమ పెళ్ళి నోటీసు ఇచ్చి వచ్చారు. కంవల్ ఒక స్నేహితుని క్లినిక్‌లో సాయంత్రాలు కూచోడం ఆరంభించాడు.

బిల్కీస్ పరీక్షరోజులు వచ్చాయి, వెళ్ళి పోయాయి. చాలాబాగా రాసింది. మెడిసన్‌లో ఫస్టు కూడా రావచ్చనుకుంది. పరీక్షలు పూర్తయే నాటికి కంవల్ హౌస్ సర్జన్ షిప్ కూడా పూర్తయింది.

పెళ్ళి నోటీసు ఇచ్చాక సివిల్‌మారేజ్ ఆక్ట్ ప్రకారం నెలరోజుల గడువుకూడా పూర్తయింది. ఒక రోజు నలుగురుస్నేహితుల్ని వెంట బెట్టు కుని రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసుకెళ్ళి, దండలు మార్చుకుని సివిల్‌మారేజ్ చేసు కున్నారు. స్నేహితుల్లో ఇద్దరు వరుడి తరఫునా, ఒకరు వధువు తరఫునా సాక్షులుగా సంతకాలుచేశారు.

అక్కణ్ణించి తిన్నగా హోటల్ కెళ్ళారు. మరో పదిమంది స్నేహితుల్ని కూడా పిలిచి విందు చేశారు. అ సాయంత్రమే కాశ్మీరుకు ప్రయాణం కట్టారు. వెళ్ళేముందు, ఒకే ఉత్తరానికి రెండునకళ్ళు చేసి, ఇద్దరూ సంతకాలు చేసి, ఇద్దరి తలిదండ్రులకూ పోస్టుచేశారు.

అందులో తాము చేసినపని సవిస్తరంగా, సవినయంగా మనవిచేసుకుని, చివరికి, "మా దృష్టిలో మతం వ్యక్తిగత విషయం, పెళ్ళి సామాజిక వ్యవస్థ. రెంటికీ పరస్పరవైరుధ్యం వుండనవసరంలేదు. మేము మా మతాలు మారకుండానే భార్యా భర్తల్లా మనగలం. ఇప్పటికీ, ఎప్పటికీగూడా మేము కవల్‌రాయ్ నక్సేనా, బిల్కీస్ మిర్జాగానే వుండిపోతాం .. మరో సంవత్సరంలో బిల్కీస్ హౌస్ సర్జన్‌షిప్ కూడా అయిపోయాక, మేము పట్నంలో కూడా వుండం. దగ్గర్లోని ఏదైనా పల్లెటూళ్ళో స్థిరపడిపోయి, అక్కడి జానపదుల సేవలో మా వైద్య వృత్తిని సద్వినియోగం చేసుకుంటాం... మానవత్వమే మామతం; మానవసేవే మాధ్యేయం; మేముకేవలం మానవులం" అని ముగించారు.

(అముద్రితం)